

ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI KONGREGÁCIÓ

VARIETATES LEGITIMAE

A RÓMAI LITURGIA ÉS AZ INKULTURÁCIÓ

NEGYEDIK INSTRUKCIÓ A MÁSODIK Vatikáni Zsinat Szent Liturgiáról Szóló Rendelkezésének Megfelelő Végrehajtásáról (A Rendelkezés 37—40. cikkelyeihez)

A hivatalos latin szövegből az olasz és angol változatok figyelembevételével fordította:

RIHMER ZOLTÁN

1. A római rítusba az elmúlt időkben bevezetésre kerültek törvényes különbségek, újabbak bevezetését pedig — különösen a missziók területén — a II. Vatikáni Zsinat irányozta elő a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezéssel.¹ „Az Egyház” ugyanis „a hitet és az egész közösség javát nem érintő dolgokban nem kívánja kötelezővé tenni a formák merev egységét, még a liturgiában sem”,² hiszen elismerte és ma is elismeri a liturgia formáinak és családjainak különbözőségét, s ezért úgy véli, hogy ez a sokféleség nemhogy nem árt saját egységének, hanem sokkal inkább hangsúlyozza azt.³

2. A *Vicesimus quintus annus* apostoli levélben II. János Pál pápa a liturgia meghonosításának törekvését a különféle kultúrákban a liturgikus megújulás megvalósításának igen fontos feladatának írja le.⁴ Ezt a korábbi instrukciókban és a liturgikus könyvekben előírányozott munkát a tapasztalatok fényében kell elvégezni, szükség esetén átvéve azokat a kulturális értékeket, amelyek „összeegyeztethetők a liturgia valódi és hiteles szempontjaival, megőrizve a római rítus alapvető egységét, ahogy azt a liturgikus könyvek kifejezik”.⁵

3. A pápa utasítására az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció elkészítette ezt az instrukciót, amely világosabban meghatározza „A népek szellemiségéhez és hagyományaihoz való igazodás szabályait”, amelyeket a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés 37—40. p.-ja [289] tartalmaz, pontosabban kifejti néhány, e cikkelyekben általános szavakkal előadott alapelvet, továbbá előírásokat tartalmaz és meghatározza a végrehajtásuk során alkalmazandó eljárési módokat, hogy így a jövőben ezt az témát egyedül e szabályok szerint ültessék át a gyakorlatba.

Míg ugyanis a hit és az inkulturáció kérdéseire vonatkozó teológiai alapelvek további behatódott vizsgálatra szorulnak, a dikasztérium jónak látta segítséget nyújtani a püspököknek és a püspöki konferenciáknak, hogy könnyebben tekintsék át vagy hajtsák végre a jog szabályai szerint a liturgikus könyvekben előírt adaptációkat, az esetleg már engedélyezett adaptációkat vessék alá kritikai vizsgálatnak, végül pedig ha egyes kultúrákban a lelkipásztori szükségszerűség a liturgia adaptációjának azt a formáját tenné sürgetővé, amelyet a szóban forgó rendelkezés „komolyabbnak” nevez és egyszersmind „nehezebbként” jelöl meg, ezt a jog szerint megfelelőbb módon szervezzék meg a gyakorlatban.

4. A *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a liturgia adaptációját tárgyalva megjelölte annak néhány fajtáját,⁶ az Egyház tanítóhivatala pedig a későbbiekben az „inkulturáció” szót használta, hogy pontosabban jelölje „az evangélium meghonosítását az eredeti kultúrában és egyúttal magának a kultúrának a bevonását az Egyház életébe”.⁷ Ezért az inkulturáció „a hiteles kulturális értékek legbelső átalakítását jelenti a kereszténységben való integráció és a kereszténységnek a különböző kultúrákban való meggyökeresedése által”.⁸

A szóhasználat megváltozása — akár a liturgia terén is — könnyen érthető. Az „adaptáció” szó, amely a missziós nyelvből származik, azt sugallhatja, hogy a változtatások elsősorban csak néhány külsődleges szempontra vonatkoznak.⁹ Az „inkulturáció” szó viszont jobban szolgálja e kétirányú folyamat kifejezését:

¹ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 38. p.; vö. még 40. p., 3. §.

² II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 37. p.

³ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Orientalium Ecclesiarum* határozat, 2. p.; *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 37, 3. és 4. §; *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, 1200—1206. p., különösen 1204—1206. p.

⁴ Vö. II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 1988 december 4., 16. p., AAS 81 (1989) 912.

⁵ II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 1988 december 4., 16. p., AAS 81 (1989) 912.

⁶ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 37—40. p.

⁷ II. János Pál: *Slavorum Apostoli* enciklikus episztola, 1985 június 2., 21. p., AAS 77 (1985) 802—803; vö. Beszéd a Kultúra Pápa Tanácsa plenáris ülésének résztvevőjéhez, 1987 január 17., 5. p., AAS 79 (1987), 1204—1205.

⁸ II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 1990 december 7., 5. p., AAS 83 (1991), 300.

⁹ Vö. II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 1990 december 7., 5. p., AAS 83 (1991), 300; Püspöki Szinódus, *Exeunte Coetu Secundo* zárójelentés, 1985 december 7., D 4.

„Ezzel az inkulturációval az Egyház megtestesíti az evangéliumot a különböző kultúrákban és egyúttal be is vonja a népeket kultúrájukkal együtt ebbe a saját közösségébe.”¹⁰ Egyrészt ugyanis az evangélium belépése valamely társadalmi [290] és kulturális kontextusba „mintegy belülről megtermékenyíti, megerősíti, kiegészíti, sőt Krisztusban meg is újítja [...] minden egyes nép lelki értékeit és adottságait”,¹¹ másrészt viszont az Egyház is a magáévá teszi ezeket az értékeket, amennyiben megfelelnek az evangéliumnak, „hogy Krisztus üzenetét [...] mélyebben megértse, valamint a liturgikus ünneplésben és a hívők sokféle közösségének életében jobban kifejezze”.¹² Ez az inkulturációban működő kétirányú mozgás tehát a megtestesülés misztériumának egyik elemét fejezi ki.¹³

5. Az ilyen értelemben vett inkulturációnak megvan a maga helye mind a keresztény kultuszban, mind az Egyház életének egyéb területein.¹⁴ Mivel pedig ez az evangélium inkulturációjának egyik tényezőjét jelenti, minden egyes nép hitéletében megkívánja az adott kultúra állandó értékeinek, nem pedig e kultúra múltó kifejeződéseinek valódi integrációját.¹⁵ Szorosabb kapcsolatban kell tehát állnia egy átfogóbb feladatkörrel, nevezetesen egy olyan jól összehangolt lelkipásztori tevékenységgel, amely az emberi helyzet egészét figyelembe veszi.¹⁶

Az evangélium hirdetésének összes többi formájához hasonlóan ez az összetett és tartós kezdeményezés is megkívánja a módszeres és folyamatos kutató és értékelő munkát.¹⁷ A keresztény életnek és liturgikus ünnepléseinek [291] inkulturációja egy nép számára a maga egészében csakis a hitben való érlelődésének lehet a gyümölcse.¹⁸

6. Ez az instrukció a legkülönbözőbb körülményekre vonatkozik. Elsősorban a nem keresztény hagyományú népekre, amelyeknek az újkorban kezdték hirdetni az evangéliumot a misszionáriusok, akik egyúttal a római rítust is bevezették. Manapság azonban nyilvánvalóbb, hogy „a kultúrákkal kapcsolatba lépve az Egyháznak mindazt el kell fogadnia, ami e népek hagyományaiban összeegyeztethető az evangéliummal, hogy Krisztus gazdagságában részesítse őket és hogy maga is gazdagabb legyen a föld népeinek sokféle bölcsességével”.¹⁹

7. Más a helyzet az ősbibliai keresztény hagyományú nyugati vidékeken, amelyekben a kultúrát már régen áthatotta a hit és a római rítus szerint végzett liturgia. E területek valóban könnyebben fogadták el a liturgikus megújulást, az adaptációk pedig, amelyekről a liturgikus könyvek rendelkeznek, összességükben megfelelőnek tűnnek ahhoz, hogy lehetővé tegyék a törvényes helyi különbségeket (vö. lent, 53—61. p.). Mindazonáltal egyes országokban, ahol — elsősorban a bevándorlások miatt — egyszerre több kultúra is található, figyelembe kell venni azokat a konkrét nehézségeket, amelyeket az ilyen körülmények magukkal hoznak (vö. lent, 49. p.).

8. Ugyancsak figyelmet kell fordítani az akár keresztény, akár nem keresztény hagyományú vidékeken egy konkrét, az indifferenzizmus vagy a vallás iránti érdektelenség által jellemzett kultúra folyamatos megújulására.²⁰

---

¹⁰ II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 1990 december 7., 52. p., AAS 83 (1991) 300.

¹¹ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori rendelkezés, 58. p.

¹² II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori rendelkezés, 58. p.

¹³ Vö. II. János Pál: *Catechesi tradendae* apostoli buzdítás, 1979 október 16., 53. p., AAS 71 (1979) 1319.

¹⁴ Vö. *A keleti egyházak kánonjainak törvénykönyve*, 584. k., 2. §: „A népek evangelizálása úgy történjék, hogy a hit és az erkölcs épségét megőrizve az evangélium kifejeződhessék az egyes népek kultúrájában, vagyis a hitoktatásban, a saját liturgikus szertartásokban, a szent művészetben, a részleges jogban, s végül az egész egyházi életben.”

¹⁵ Vö. II. János Pál: *Catechesi tradendae* apostoli buzdítás, 1979 október 16., 53. p., AAS 71 (1979) 1320: „Megállapíthatjuk, hogy [...] az evangelizációnak a maga egészében az a célja, hogy az evangélium erejét mélyen beoltsa a kultúrába és a kultúra különböző formáiba. [...] Így tudniillik képes a különböző kultúrákban élő embereket rávezetni arra, hogy felismerjék az elrejtett misztériumot, s így tud nekik segíteni abban, hogy saját élő hagyományukból merítsék azokat a sajátos eszközöket, amelyekkel a keresztény életet, a liturgiát és gondolkodásmódjukat ki tudják fejteni.”

¹⁶ Vö. II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 52. p., AAS 83 (1991) 300: „Az inkulturáció lassú folyamat, amely végigkíséri a hittérítői életet és magában foglalja az *ad gentes* misszió különböző munkatársait, a fokozatosan fejlődő keresztény közösségeket.” Beszéd a Kultúra Pápa Tanácsa plenáris ülésének résztvevőikhez, 1987 január 17., AAS 79 (1987) 1205: „Hangsúlyozottan megerősítem annak szükségességét, hogy az egész Egyházat mozgósítani kell egy teremtő erőfeszítéssel a személyek és a kultúrák megújult evangelizációja érdekében. Mert az Egyház csakis egy összehangolt erőfeszítéssel tud abba a helyzetbe kerülni, hogy eljuttassa Krisztus reménységét a kultúrák és jelenlegi szellemi irányzatok szívébe.”

¹⁷ Vö. Pápai Bibliabizottság: *Foi et culture à la lumière de la Bible*, 1981; Nemzetközi Teológiai Bizottság: *Commissio Theologica* dokumentum a hitről és az inkulturációról, 1988 október 3/8.

¹⁸ Vö. II. János Pál: Beszéd néhány zaire-i püspökhöz *ad limina* kihallgatásuk alkalmából, 1983 április 12., 5. p., AAS 75 (1983) 620: „Hogy lehet az, hogy egy már érett, mély és meggyőződéses hit nem tudja sikerrel kifejezni magát egy olyan nyelvben, olyan hitoktatásban, olyan teológiai reflexióban, olyan imádságban, olyan liturgiában, olyan művészetben, olyan intézményekben, amelyek valóban megfelelnek honfitársaitok afrikai lelkületének? Itt van a kulcsa annak a fontos és összetett problémának, amelyet a liturgiával kapcsolatban elem terjesztettek, hogy ma csak erre az egyre utaljak. A kielégítő fejlődés e téren csakis a hitben való érlelődésnek lehet a gyümölcse, amely nagy összefogásban integrálja a lelki ítélőképességet, a teológiai tisztánlátást és az egyetemes Egyház iránti érzékenységet.”

¹⁹ II. János Pál: Beszéd a Kultúra Pápa Tanácsa plenáris ülésének résztvevőikhez, 1987 január 17., 5. p., AAS 79 (1987) 1204: „En entrant en contact avec les cultures, l'Église doit accueillir tout ce qui, dans les traditions des peuples, est conciliable avec l'Évangile, pour y apporter les richesses du Christ et pour s'enrichir elle-même de la sagesse multiforme des nations de la terre.”

²⁰ Vö. II. János Pál: Beszéd a Kultúra Pápa Tanácsa plenáris ülésének résztvevőikhez, 1987 január 17., 5. p., AAS 79 (1987) 1204; vö. még *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 1988 december 4., 17. p., AAS 81 (1989) 913—914.

E helyzetben a legkevésbé sem beszélhetünk a liturgia inkulturációjáról, mivel ezáltal nem annyira [292] a már létező vallásos értékek átvételéről és evangelizálásáról van szó, mint inkább a liturgikus nevelés hangsúlyozásáról,²¹ valamint arról, hogy megfelelőbb eszközöket találjanak a szívek és lelkek megindítására.

9. Azokra a kérdésekre, amelyeket a római rítus inkulturációjával kapcsolatban manapság feltesznek, maga az üdvtörténet adhat magyarázatot, amelyben az inkulturációs folyamat különféle formákban zajlott le.

Izrael népe ugyanis egész története során meg volt győződve róla, hogy Isten választott népe, az ő cselekvésének és szeretetének tanúja a népek között. Ha a szomszédos népektől át is vette a kultusz bizonyos formáit, az Ábrahám, Izsák és Jákob Istenébe vetett hite miatt ezeket az átvett dolgokat mégis alapvetően átalakította, elsősorban értelmüket, számos alkalommal pedig formájukat tekintve, hogy megemlékezzék Istennek a nép története során véghezvitt hatalmas tetteiről, közben pedig ezeket az elemeket beépítette saját vallásos gyakorlatába.

A zsidó világ találkozása a görög bölcsességgel az inkulturáció új formájára adott alkalmat: a Szent Könyvek görög nyelvre fordítása Isten igéjét egy olyan világba vezette be, amely korábban elzárkózott tőle, és Isten sugallatára maguknak az Írásoknak is gazdagodására szolgált.

10. Mózes törvényének, a prófétáknak és a zsoltároknak (vö. Lk 24, 27. 44) az volt a céljuk, hogy előkészítsék Isten Fiának eljövételét az emberek közé. Az Ószövetség, amely Izrael életét és kultúráját foglalja magában, ennyiben üdvtörténet is.

Isten Fia, amikor eljött a földre, „asszonytól születve és alávétve magát a törvénynek” (Gal 4, 4), azonosult az Ószövetség népének társadalmi és kulturális körülményeivel, hiszen maga is közöttük élt és imádkozott.²² Amikor ugyanis emberré lett, egy népet, egy helyet és egy adott korszakot vállalt magára, a közös emberi természet miatt azonban „valamiképpen minden emberrel egyesült”.²³ „Mert mindnyájan Krisztusban vagyunk és közös emberségünk személye öbenne éled újra; ezért is nevezték őt új Ádámnak.”²⁴

11. Krisztus, aki osztozni akart a mi emberi természetünkben (vö. Zsid 2, 14), mindenkiért meghalt, hogy Isten szétszóródott gyermekeit egybegyűjtse (vö. Jn 11, 52). Halála által le akarta dönteni az emberek közötti válaszfalat, továbbá Izraelt és a pogányokat egy néppé akarta formálni. Feltámadásának erejével minden embert magához vonz, [293] egyetlen új Embert teremtve magában (vö. Ef 2, 14—16; Jn 12, 32). Öbenne már megszületett a megújított világ (vö. 2 Kor 5, 16—17), és minden ember új teremtménnyé válhat. Öbenne a sötétség meghátrál a fény előtt, beteljesül az ígélet és az összes ember minden vallásos vágyakozása eléri végcélját. Saját magának egyszeri felajánlása által (vö. Zsid 10, 10). Krisztus Jézus létrehozta a kultusz teljességét Lélekben és igazságban ugyanazzal az újdonsággal, amelyet a tanítványok számára kívánt (vö. Jn 4, 23—24).

12. Krisztusban „megadatott nekünk az istentisztelet teljessége”.²⁵ Ő a nagy főpap mindenki előtt, aki felvétellett az emberek közül (vö. Zsid 5, 1—5; 10, 19—21), aki meghalt ugyan a test szerint, de életre kelt a Lélek szerint (vö. 1 Pt 3, 18). Ő, a Krisztus és az Úr, az új népet „Atyjának, az Istennek országává és papjaivá tette” (vö. Jel 1, 6; 5, 9—10).²⁶ Mielőtt azonban saját vére által megnyitotta volna a húsvéti misztériumot,²⁷ amely a keresztény kultusz lényegét alkotja,²⁸ meg akarta alapítani az eukarisztiát, mint halálának és feltámadásának emlékét, amíg vissza nem tér. Itt lehettek fel a keresztény liturgia kezdetei annak rituális formájának magjával együtt.

13. A feltámadt Krisztus Atyjához felmenni készülve elküldi tanítványait, akiket megerősít, hogy mindig velük fog maradni, hogy hirdessék az evangéliumot minden népnek (vö. Mt 28, 19; Mk 16, 15; ApCsel 1, 8). Pünkösd napján pedig a megérkező Szentlélek új közösséget teremt az emberek között, és összekapcsolja mindnyájukat megosztásuk jele, vagyis a nyelvek ellenére (vö. ApCsel 2, 1—11).

Ezután hirdették Isten nagy tetteit az összes embernek minden nyelven és minden kultúrában (vö. ApCsel 10, 44—48). Ezek az emberek a Bárány vérével megváltva és a testvéri közösségben egyesülve (vö. ApCsel 2, 42) meghívást kapnak minden törzsből, nyelvből, népből és nemzetből (vö. Jel 5, 9).

14. A Krisztusban való hit minden népnek megadja a lehetőséget, hogy élvezzék Isten ígéletét és részesüljenek a Szövetség népének ígéletében (vö. Ef 3, 6), anélkül, hogy lemondanának saját kultúrájukról. A Szentlélek készítésére Szent Péter után (vö. ApCsel 10) Szent Pál tágitotta ki az Egyház útját (vö. Gal 2, 2—10), anélkül, hogy az evangéliumot beszorította volna a mózesi törvény korlátai közé, megtartva [294] azonban mindazt, amit ő is az Úrtól származó hagyomány révén kapott (vö. 1 Kor 11, 23). Így tehát az első időkől kezdve az Egyház nem rakott több terhet nem körülmélt szolgatársaira, mint „amennyi szükségés” volt, amint azt az apostolok jeruzsálemi gyűlésének döntése mutatja (vö. ApCsel 15, 28).

²¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 19. p. és 35. p., 3. §.

²² Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Ad gentes* határozat, 10. p.

²³ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori rendelkezés, 22. p.

²⁴ S. Cyrillus Alexandrinus: *In Ioannem*, 1, 14, PG 73, 162 C.

²⁵ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 5. p.

²⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai rendelkezés, 10. p.

²⁷ Vö. *Római misekönyv*, Nagypéntek, 5. p., Első könyörgés: „[...] vére által alapította meg a húsvéti misztériumot.”

²⁸ Vö. VI. Pál: *Mysterii Paschalis* motu proprio, 1969 február 14., AAS 61 (1969) 222—226.

15. Amikor az első keresztény közösségek összejöttek a kenyértörésre a hét első napján, amely az Úr napja (*dies Domini*) vagyis „vasárnap” (*dies dominica*) (vö. ApCsel 20, 7; Jel 1, 10), az Úr parancsát tartották meg, aki a zsidó pászka emléknapijának kontextusában alapította meg szenvedésének emléknapiját. Az egyetlen üdvösség történetének folytonosságában a zsidó kultusz bizonyos formáit és néhány szövegét spontán módon vették át és alkalmazták a keresztény kultusz gyökeres újdonságának kifejezésére.²⁹ A Szentlélek vezetésével különbséget tettek aközött, amit a zsidó kultikus hagyományból meg lehetett vagy kellett őrizni, és aközött, amit nem.

16. Az evangéliumnak a világban való terjedése során más kulturális hagyományok befolyása alatt más rituális formák születtek a pogányságból származó egyházakban. A pogány „kultúrákból” származó elemek körében a Szentlélek mindenkorai vezetésével különbséget tettek aközött, amit nem lehetett összeegyeztetni a kereszténységgel, és aközött, ami az apostoli hagyomány szerint az üdvösség evangéliuma iránti hűséget megtartva átvehető.

17. A keresztény ünneplés formái fokozatosan a helyi viszonyok szerint születtek meg és fejlődtek a nagy kulturális övezeteken belül, ahol a jó hír elterjedt. Így különböző liturgikus családok keletkeztek a keresztény keleten és nyugaton, amelyek gazdag öröksége hűségesen őrzi a keresztény hagyomány teljességét.³⁰ A nyugati Egyház nem egyszer a keleti liturgikus családok örökségéből vette át liturgiájának elemeit.³¹ A római Egyház befogadta liturgiájába az élő népnyelvet, elsősorban a görögöt, azután a latint, és a többi latin egyházhoz hasonlóan néhány jelentős elemet a nyugati társadalmi életből engedett be saját kultuszába, miután keresztény jelentéssel gazdagította azokat. A századok folyamán azonban a római rítus többször is megmutatta azt a képességét, hogy integráljon különböző eredetű szövegeket, énekeket, gesztusokat és rítusokat,³² továbbá hogy [295] alkalmazkodjék a helyi kultúrákhoz a missziós területeken,³³ bár egyes történeti korszakokban jobban érvényesült a liturgikus egyöntetűségről való gondoskodás.

18. Korunkban a II. Vatikáni Zsinat emlékezetbe idézte, hogy „az Egyház [...] támogatja és átveszi a népek képességeit, erőforrásait és szokásait, amennyiben jók, átvételükkel pedig megtisztítja, erősíti és megnesemesíti azokat. [...] Munkájának eredménye azután, hogy bárhol bármi jó található elültetve az emberek szívében és elméjében vagy a népek saját szertartásaiban és kultúrájában, az nemcsak el nem vész, hanem megjavul, megnesemesedik és tökéletessé válik Isten dicsőségére, a sátán megszegyenyítésére és az ember boldogságára.”³⁴ Ezért az Egyház liturgiájának egyetlen nemzettől, egyetlen néptől, egyetlen személytől sem szabad idegennek lennie, mivel egyedül haladja meg a faji vagy nemzeti partikularizmus minden formáját. Feladata tehát, hogy minden emberi kultúrában kifejezze magát, megőrizve azonosságát, hogy hűséges maradjon az Úrtól kapott hagyományhoz.³⁵

19. A liturgiának az evangéliumhoz hasonlóan figyelembe kell vennie a kultúrákat, jóllehet azokat egyszerűen meg is hívja saját maguk megtisztítására és megszentelésére. Miközben a hit által Krisztushoz ragaszkodnak, a zsidók hűségesek maradnak az Ószövetséghez, amely Jézushoz, Izrael messiásához vezet, akiről tudják, hogy betöltötte Mózes szövetségét, az új és örök szövetségét, amelyet vérével jelölt meg a keresztben, amikor közvetítőnké vált. Ugyanígy tudják, hogy az egyetlen és tökéletes áldozat révén ő a nagy főpap és a végleges templom (vö. Zsid 6—10). Ebben a pillanatban esetlegessé válnak számukra egyes előírások, mint pl. a körülmetélés (vö. Gal 5, 1—6), a szombat (vö. Mt 12, 8 és párh.)³⁶ és a templomban végzett áldozatok (vö. Zsid 10). A pogányságból megtért keresztényeknek gyökeresebb módon kellett elutasítaniuk a bálványokat, a mitológiákat és a babonákat (vö. ApCsel 19, 18—19; 1 Kor 10, 14—22; Kol 2, 20—22; 1 Jn 5, 21).

Mindazonáltal a keresztényeknek, bármilyen etnikai és kulturális eredetűek is, el kell ismerniük Izrael történetében üdvösségük ígését, próféciáját és történetét; az Ószövetség könyveit — akárcsak az Újszövetségét — Isten ígéjeként³⁷ fogadják el, s ugyanígy elfogadják a szentségi jeleket, amelyek csakis a Szentírás által és az Egyház életében érthetők meg teljesen.³⁸

²⁹ Vö. *A Katolikus Egyház Katekizmus*, 1096. p.

³⁰ Vö. *A Katolikus Egyház Katekizmus*, 1200—1203. p.

³¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat, 14—15. p.

³² Szövegek: vö. a *Római misekönyv* könyörgéseinek, prefációinak és eukarisztikus imáinak forrásait. — Énekek: pl. bizonyos antifónák január 1-jén, az Úr megkeresztelkedésének ünnepén, szeptember 8-án, az *Impropria* a nagypénteki liturgikus cselekményben, az *Imaórák liturgiájának* himnuszai. — Gesztusok: pl. meghintés, tömjénezés, térdhajítás, a kezek összetétele. — Rítusok: pl. körmenet a pálmaágakkal, a Kereszt imádása a nagypénteki liturgikus cselekményben, a könyörgőnapok.

³³ Vö. a korábbi idők: S. Gregorius Magnus: *Epistula ad Mellitum*, Reg. 11, 59: CCSL 140 A, 961—962; VIII. János: *Industriae tuae* bulla, 880 június 26., PL 126, 904; Hitterjesztési Szent Kongregáció: Instrukció a Kínában és Indokínában élő apostoli vikáriusok számára (1654), *Collectanea S. C. de Propaganda Fide*, I, 1, Romae 1907, n. 135; *Plane compertum* instrukció, 1939 december 8., AAS 32 (1940) 24—26.

³⁴ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai rendelkezés, 13. és 17. p.

³⁵ Vö. II. János Pál: *Catechesi tradendae* apostoli buzdítás, 1979 október 16., 52—53. p., AAS 71 (1979) 1319—1321; *Redemptoris missio* enciklika, 53—54. p., AAS 83 (1991) 300—302; *A Katolikus Egyház Katekizmus*, 1204—1206. p.

³⁶ Vö. még S. Ignatius Antiochenus: *Epistula ad Magnesios*, 9, Funk 1, 199: „Akik tehát a dolgok régi rendjében éltek, új reményre jutva nem ünneplik többé a szombatot, hanem az Úr napja szerint élnek.”

³⁷ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Dei Verbum* dogmatikai rendelkezés, 14—16. p.; *A szentmise olvasmányainak rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 5. p.; *A Katolikus Egyház Katekizmus*, 120—123. 128—130. 1093—1095. p.

³⁸ Vö. *A Katolikus Egyház Katekizmus*, 1093—1096. p.

20. A Krisztus iránti hit megkövetelte lemondások és a saját népük kultúrája és hagyományai iránti hűség egymással való összeegyeztetése volt a kezdeti korszakban a legnagyobb kihívás a keresztyének számára, mivel szellemiségük eltérő volt aszerint, hogy a választott népből jöttek vagy a pogányságból származtak (vö. 1 Kor 7, 18—20). A keresztyének e kihívása minden időben ugyanez marad, amint Szent Pál szavai is tanúsítják: „Mi azonban a megfeszített Krisztust hirdetjük, ami a zsidóknak ugyan botrány, a pogányoknak pedig balgaság.” (1 Kor 1, 23.)

A különbségtétel képességére, amely az Egyház történetében megvalósult, továbbra is szükség van, hogy a liturgia által az üdvösség Krisztus által bevégzett műve a Lélek erejével hűségesen folytatódjék az Egyházban térben és időben, továbbá a különböző emberi kultúrákon belül.

21. Az inkulturáció bármilyen vizsgálata előtt magát a liturgia természetét kell szemügyre venni, amely ezért „kiemelkedő helye annak, hogy a krisztushívők találkozzanak Istennel és egyszersmind az általa küldött Jézus Krisztussal (vö. Jn 17, 3)”.³⁹ A liturgia egyszerre Krisztus mint Pap cselekménye és az ő testének, az Egyháznak a cselekménye, mivel ahhoz, hogy betöltse Isten megdicsőítésének és az emberek megszentelésének feladatát, amelyet látható jelek útján gyakorol, Krisztus mindig maga köré gyűjti az Egyházat, amely általa és a Szentlélekben illő tiszteletet mutat be az örök Atyának.⁴⁰

22. A liturgia jellege annyira bensőségesen összefügg az Egyház jellegével, hogy az Egyház leginkább a liturgikus ünneplésben jeleníti meg saját természetét,⁴¹ és amelynek ezért különleges jegyei vannak, amelyek őt bármely más csoporttól vagy közösségtől megkülönböztetik. [297]

Valójában nem emberi akaratból gyűlik össze, hanem Isten hívja össze a Szentlélekben, és az ő ingyenes meghívására a hit által válaszol (az *ekklésia* ‘egyház’ ugyanis a *klésis* ‘meghívás’ szóval van kapcsolatban). Ezt a különleges jegyet mutatja mind a hozzá tartozók mint papi nép leginkább vasárnaponkénti összegyűlésével, mind az igével, amellyel Isten megszólítja a híveit, továbbá a pap szolgálatával, akit a papi rend szentsége oly módon tesz hasonlóvá Krisztushoz, hogy képessé váljék a Krisztus mint fő személyében való cselekvésre.⁴²

Az Egyház, mivel katolikus, túllép az embereket egymástól elkülönítő korlátokon. A keresztség által ugyanis mindenki Isten gyermekévé válik és egyetlen népet alkot, amelyben „nincs zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő” (Gal 3, 28). Ezért arra hivatott, hogy minden embert összegyűjtsön, minden nyelven beszéljen, minden kultúrát áthasson.

Végül az Egyház a földön jár, távol az Úrtól (vö. 2 Kor 5, 6): a jelenkor formáját hordozza szentségeiben és intézményeiben, de várja a boldog reménységet és Krisztus Jézus dicsőségének eljöttét (vö. Tit 2, 13).⁴³ Ezt fejezi ki kérő imádságainak tárgya is: miközben ugyanis figyelmét az emberek és a társadalom szükségleteire fordítja (vö. 1 Tim 2, 1—4), azt hirdeti, hogy polgárságunk a mennyben van (vö. Fil 3, 20).

23. Az Egyházat Isten igéje táplálja, amelyet írásban az Ó- és Újszövetség könyvei hagyományoztak át; miközben hirdeti azt a liturgiában, Krisztus jelenléteként fogadja el, „hiszen ő maga beszél, mialatt a Szentírást olvassák az Egyházban”.⁴⁴ Isten igéjének tehát igen nagy jelentősége van a liturgikus ünneplésben,⁴⁵ s ezért a bibliai olvasmányokat sem lehet felcserélni más olvasmányokkal, amelyek nem ilyenek, még ha tiszteletet érdemelnek is.⁴⁶ A Szentírás ugyanígy lényeges alapanyagot szolgáltat a liturgikus beszédek, jelek és imádságok számára, különösen a zoltárok révén.⁴⁷

24. Amint az Egyház Krisztus áldozatának gyümölcse, úgy a liturgia is mindig Krisztus húsvéti misztériumának ünneplése, az Atyaisten megdicsőítése és az emberek megszentelése a Szentlélek ereje által.⁴⁸ Ez az ünneplés pedig [298] a leginkább akkor nyilvánul meg, amikor a keresztyének minden vasárnap a világon mindenütt az oltár körül összegyűlve a pap vezetésével megünneplik az Eukarisztiát, egyetértően hallgatják Isten igéjét és megemlékeznek Krisztus haláláról és feltámadásáról, amíg el nem jön dicsőségben.⁴⁹ E körül a központi mag körül valósul meg a húsvéti misztérium különféle módokon a hitbeli szentségek mindegyikének ünneplése által.

25. Így tehát az egész liturgikus élet elsősorban az eukarisztikus áldozat és a többi szentség körül forog, amelyeket Krisztus ajánlott az Egyháznak,⁵⁰ amelynek feladata, hogy azokat az összes nemzedéknek hűségesen és gondosan továbbadja. Lelkipásztori hatalma miatt az Egyház eldöntheti, hogy mi van a hívek javára az idő, a

³⁹ II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 1988 december 4., 7. p., AAS 81 (1989) 903—904.

⁴⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 5—7. p.

⁴¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 2. p.; II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 1988 december 4., 9. p., AAS 81 (1989) 905—906.

⁴² Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Presbyterorum ordinis* határozat, 2. p.

⁴³ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai rendelkezés, 48. p.; *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 2. és 8. p.

⁴⁴ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 7. p.

⁴⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 24. p.

⁴⁶ Vö. *A szentmise olvasmányainak rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 12. p.

⁴⁷ Vö. *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, 2585—2589. p.

⁴⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 7. p.

⁴⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 6. 47. 56. 102. 106. p.; vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 1. 7. 8. p.

⁵⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 6. p.

hely és a körülmények figyelembevételével;⁵¹ ám semmilyen hatalma nincsen arra nézve, amit Krisztus elrendelt és ami a liturgia változhatatlan részét alkotja.⁵² Ha pedig elszakadna az a kötelék, amely a szentségeket magához Krisztushoz kapcsolja, aki létrehozta őket, ill. azokhoz az eseményekhez köti, amelyekkel megalapította az Egyházat,⁵³ már nem inkulturációjukról, hanem lényegük kiüresítéséről volna szó.

26. Krisztus Egyháza egy adott helyen és időben a helyi vagy részegyházak által jelenik meg és válik jelenvalóvá, amelyek a liturgikus ünneplésben annak eredeti természetét fejezik ki.⁵⁴ Ezért minden egyes részegyháznak meg kell egyeznie az egyetemes Egyházzal nemcsak a hitbéli tanításra és a szentségi jelekre nézve, hanem az apostoli és folytonos hagyomány alapján egyetemesen elfogadott gyakorlat tekintetében is.⁵⁵ Ilyenek a mindennapi imádság,⁵⁶ a vasárnap megszentelése, a heti ritmus, a húsvét megünneplése és Krisztus misztériumának bemutatása a liturgikus év folyamán,⁵⁷ a bűnbánat és [299] a böjt gyakorlata,⁵⁸ a keresztyén beavatás szentségei, az Úr emlékének ünneplése és a kapcsolat az igeliturgia és az eukarisztikus liturgia között, a bűnök bocsánata, a papi rend szolgálata, a házasság, a betegek kenete.

27. Mivel a liturgiában az Egyház a hitét szimbolikus és közösségi formában fejezi ki, nyilvánvaló, hogy szükség van olyan törvényekre, amelyek az egész kultusz szabályozására, a szövegek megírására, a szertartások elvégzésére vonatkoznak.⁵⁹ Éppen ezért az efféle törvényhozás joggal fogalmazott a századok folyamán és fogalmaz ma is parancsoló stílusban a kultusz igazhitűségének megőrzése végett, és nemcsak azért, hogy elhárítsa a tévedéseket, hanem azért is, hogy sértetlenül adja tovább a hitet, mivel az Egyház imádságának szabályai megegyeznek hitének szabályaival.⁶⁰

A liturgia az inkulturáció egyik fokán sem nélkülözheti a törvényhozás és a felügyelet egyfajta állandó formáját azok részéről, akik ezt a feladatot és hivatalt kapták meg az Egyházban; ezek az Apostoli Szentszék és a jog szabályai szerint egy meghatározott területen a püspöki konferenciák, egyházmegyéjében pedig a megyéspüspök.⁶¹

28. Az Egyház missziós hagyománya mindig gondoskodott róla, hogy az embereket a maguk nyelvén evangelizálják. Gyakran megesett, hogy egy nép körében éppen az első igehirdetők foglalták írásba az addig csak szóban használt nyelveket; és jól tették, hiszen az anyanyelv az, amely mint a szellemiség köntöse és a kultúra hordozója lehetővé teszi egy nép lelkének megértését, keresztyén lelkület kibontakoztatását és az Egyház imádságába való mélyebb bekapcsolódását.⁶²

Az első evangelizációt követően Isten igéjének nemzeti nyelvű felolvasása a liturgikus ünneplésekben igen sokat használ egy népnek. A Szent Biblia, vagy legalább a liturgiába átvett bibliai szövegek lefordítása tehát szükségszerűen az első lépés a liturgia valódi inkulturációjának folyamatban.⁶³

Ahhoz, hogy Isten igéjét helyesen és gyümölcsözően fogadják be, „szükséges, hogy jobban érvényesüljön a Szentírásnak az a bensőséges és élő szeretete, amelyről mind a keleti, mind a nyugati [300] rítusok tiszteletreméltó hagyománya tanúskodik”.⁶⁴ Így tehát a liturgia inkulturációjának alapja elsősorban a Szentírás meghonosodása egy adott kultúrában.⁶⁵

29. Az egyházi viszonyok sokfélesége nem kis segítséget nyújt a liturgikus inkulturáció szükséges fokának megítéléséhez. Más ugyanis azoknak a vidékeknek a helyzete, amelyek évszázadokkal korábban fogadták be az evangéliumot és ahol a keresztyén hit továbbra is jelen van a kultúrában, és más azoké a területeké, ahol az evangelizációra nemrég került sor vagy az nem hatotta át mélyebben a kulturális valóságot.⁶⁶ Ismét más az

⁵¹ Vö. Tridenti Egyetemes Zsinat, 21. ülés, 2. fejj., DS 1728; II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 48. skk és 62. skk p.

⁵² Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 21. p.

⁵³ Vö. Hittani Szent Kongregáció: *Inter insigniores* nyilatkozat, 1976 október 15., AAS 69 (1977) 107–108.

⁵⁴ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai rendelkezés, 28. p.; valamint 26. p.

⁵⁵ Vö. S. Irenaeus: *Adversus haereses*, 3, 2, 1–3; 3, 1–2: SCh 211, 24–31; vö. S. Augustinus: *Epistula ad Ianuarium*, 54, 1, PL 33, 200: „Amit pedig nem írott, hanem hagyományozott formában örözlünk, s amit az egész földkerekségen követnek, arról tudjuk, hogy meg kell tartani vagy maguk az apostolok, vagy a plenáris zsinatok ajánlásából és rendelkezéséből, amelyeknek az Egyházban igen üdvös a tekintélye [...]”; vö. II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 53–54. p., AAS 83 (1991) 300–302; vö. Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél a Katolikus Egyház püspökeihez az egyház mint közösség egyes szempontjairól, 1992 május 28., 7–10. p., AAS 85 (1993) 842–844.

⁵⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 83. p.

⁵⁷ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 102. és 106. p., valamint Függelék.

⁵⁸ Vö. VI. Pál: *Paenitemini* apostoli rendelkezés, 1966 február 17., AAS 58 (1966) 177–198.

⁵⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. 26. 28. p.; 40. p., 3. §; valamint 128. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 2. k. és elszórtan.

⁶⁰ Vö. *Római misékönyv*, Általános rendelkezések, Bevezetés, 2. p.; VI. Pál: Beszéd a Szent Liturgiáról szóló Rendelkezést Végrehajtó Tanácshoz, 1966 október 13., AAS 58 (1966) 1146; 1968 október 14., AAS 60 (1968) 734.

⁶¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p.; 36. p., 3. és 4. §; 40. p., 1. és 2. §; 44–46. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 47. skk és 838. k.

⁶² Vö. II. János Pál: *Redemptoris missio* enciklika, 53. p., AAS 83 (1991) 300–302.

⁶³ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 35. és 36. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 825. k., § 1.

⁶⁴ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 24. p.

⁶⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 24. p.; II. János Pál: *Catechesi tradendae* apostoli buzdítás, 1979 október 16., 55. p., AAS 70 (1979) 1322–1323.

⁶⁶ Ezért a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés világosan figyelmeztet 38. és a 40. p.-ban: „különösen a missziós területeken.”

Egyház helyzete ott, ahol a keresztények a népesség kisebb részét alkotják. Végül összetettebb helyzet található ott, ahol egy nép körében a kultúrák és nyelvek pluralizmusa érvényesül. Csak a helyzet pontos értékelése képes megmutatni az utat a megfelelő megoldások kiválasztásához.

30. A rítusok inkulturációjának előkészítéséhez a püspöki konferenciáknak meg kell szólítaniuk azokat, akik szakértők mind a római rítus liturgikus hagyományának kutatásában, mind a helyi kulturális értékek megítélésében. Szükséges tehát az előzetes történeti, antropológiai, exegetikai és teológiai tanulmányok, amelyeket azonban össze kell vetni a helyi — leginkább a bennszülött — klérus lelkipásztori tapasztalatával.⁶⁷ Igen jelentős ezenkívül az ország azon „bölcseinek” véleménye, akiknek emberi bölcsességét az evangélium fénye világította meg. A liturgikus inkulturáció próbáljon meg eleget tenni a hagyományos kultúra követelményeinek,⁶⁸ figyelembe véve a városi és ipari kultúrájú népeket is.

31. Mivel helyi kultúrákról van szó, érthető, hogy miért kívánja meg a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés e tekintetben a püspökök törvényesen létrehozott, különféle illetékes területi csoportjainak közreműködését.⁶⁹ Ami ezt illeti, a püspöki konferenciák „gondosan fontolják meg, hogy e dologban az egyes népek hagyományaiból és szellemiségéből mit lehet átvenni az istentiszteletbe”.⁷⁰ Bizonyos körülmények esetén átvehetik a liturgiába „mindazt [...], ami a népek szokásaiban nem kötődik elválaszthatatlanul [301] a babonákhoz és tévedésekhez, [...] amennyiben megfelel a liturgia valódi és hiteles szellemének”.⁷¹

32. Ezek a konferenciák illetékesek annak megítélésére, hogy az olyan elemeknek a lent közölt eljárási szabályok szerinti (vö. 62. és 65—69. p.) bevezetése a liturgiába, amelyek a népek társadalmi és vallásos rítusain alapulnak, és amelyek jelenlegi kultúrájuk élő részét alkotják, elősegíti-e a liturgikus cselekmények megértését anélkül, hogy károsan befolyásolná a hívek hitét vagy jámborságát. Az ő feladatuk ezenkívül ügyelni rá, nehogy ezek bevezetése a hívek számára úgy tűnjék, mintha egy, az evangelizációt megelőző állapothoz térnének vissza (vö. lent, 47. p.).

Ugyanakkor a szertartásokon vagy a szövegeken szükségesnek ítélt változtatásokat össze kell egyeztetni a liturgikus élet egészével, és mielőtt bevezetnék a gyakorlatba, sőt mielőtt kötelezővé tennék őket, gondosan el kell magyarázni azokat elsősorban a klerikusoknak, majd utána a krisztushívőknek is, hogy elkerüljék kellő ok nélküli megbotránkoztatásuk veszélyét (vö. lent, 46—69. p.)

33. A részegyházak, különösen az újabbak, miközben behatóbban vizsgálják a szülőjüktől, a Római Anyaszentegyháztól átvett liturgikus örökséget, a maguk részéről képesek lesznek — ha hasznosnak vagy szükségesnek tartják — saját kulturális örökségükben is megtalálni a megfelelő formákat, amelyek integrálhatók a római rítusba.

Mind a krisztushívők, mind pedig a klérus liturgikus képzése, amelyet a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés megkövetel,⁷² hasson oda, hogy megértsék a hatályos liturgikus könyvekben közölt szövegeket és szertartásokat, s ezáltal igen gyakran elkerüljék a változtatásokat vagy az elvételeket mindabban, ami a római rítus hagyományából származik.

34. A római rítus inkulturációjának vizsgálatához és megvalósításához figyelembe kell venni: 1. az inkulturáció munkájának célját; 2. a római rítus alapvető egységét; 3. az illetékes hatóságot.

35. A cél, amelynek a római rítus inkulturációját irányítania kell, nem más, mint amit a II. Vatikáni Zsinat az általános liturgikus megújulás alapjaként jelentett ki: „A szövegeket és a szertartásokat úgy kell kialakítani, hogy általuk világosabban táruljanak fel azok a szent valóságok, amelyeket jeleznek, és hogy a keresztény nép — amennyire csak lehet — könnyen megérthesse, továbbá teljesen, tevékenyen és a közösség jellegének megfelelően ünnepelhesse azokat.”⁷³ [302]

Ezenkívül szükséges, hogy „a szertartások alkalmazkodjanak a hívek felfogóképességéhez és általában ne szoruljanak sok magyarázatra”⁷⁴ ahhoz, hogy megértsék őket, figyelembe véve azonban magát a liturgia természetét, továbbá szerkezetének biblikus és hagyományos jegyeit és sajátos kifejezési formáját, amint arról fent (21—27. p.) szó volt.

36. Az inkulturációs folyamatot a római rítus alapvető egységének megőrzésével kell végigvinni.⁷⁵ Ez az egység korunkban a pápa tekintélyével kiadott liturgikus mintakiadásokban és az ezeknek megfelelő, a püspöki konferenciák által saját területeik számára jóváhagyott, majd az Apostoli Szentszék által megerősített liturgikus könyvekben található meg.⁷⁶ Az inkulturáció vizsgálatának nem új rítuscsaládok teremtése a célja, hanem hogy

⁶⁷ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Ad gentes* határozat, 16. és 17. p.

⁶⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Ad gentes* határozat, 19. p.

⁶⁹ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p.; vö. 39. és 40. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 447—448. skk k.

⁷⁰ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 40. p., 1. §.

⁷¹ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 37. p.

⁷² Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 14—19. p.

⁷³ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 21. p.

⁷⁴ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 34. p.

⁷⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 37—40. p.

⁷⁶ Vö. II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 16. p., AAS 81 (1989) 912.

az adott kultúra igényeiről gondoskodják olyan adaptációk bevezetésével, amelyek mindig részei maradnak a római rítusnak.⁷⁷

37. A római rítus adaptációi — az inkulturáció körében is — egyedül az Egyház hatóságától függenek: az Apostoli Szentszékétől, amely azt az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció útján gyakorolja;⁷⁸ továbbá a jog által meghatározott korlátok között a püspöki konferenciáktól⁷⁹ és a megyéspüspöktől.⁸⁰ „Egyáltalán senki más, még a pap se adjon hozzá, vegyen el vagy változtasson meg saját elgondolása szerint bármit is a liturgiában.”⁸¹ Az inkulturáció tehát nem bízható sem a celebránsok személyes elhatározására, sem pedig valamely gyülekezet közösségi kezdeményezésére.⁸² [303]

Ugyanígy az egyik terület számára engedélyezett változtatások nem terjeszthetők ki más vidékekre a kellő engedély nélkül, még ha egy püspöki konferencia úgy véli is, hogy elégséges okai vannak azok saját területén való átvételére.

38. Egy liturgikus cselekménynek a megfelelő inkulturációs forma megtalálását célzó behatóbb vizsgálata során ugyanígy gondosan tekintetbe kell venni e cselekmény elemeinek hagyományos értékét, különösen bibliai vagy patrisztikus eredetét (vö. fent, 21—26. p.), mivel nem elegendő annak megkülönböztetése, hogy mit lehet megváltoztatni és mit nem.

39. Az élő nyelvnek, amennyiben az emberi kommunikáció elsődleges eszköze, a liturgikus ünneplések során az a célja, hogy hirdesse a híveknek az üdvösség jó hírét⁸³ és kifejezze az Egyház imádságát az Úrhoz. Mindig ki kell tehát fejeznie a hit igazságai mellett az éppen ünnepelt misztériumok fenségét és szentségét is.

Ezért nagy gonddal kell ügyelni rá, hogy minden egyes nép nyelvében mely elemeket lehet megfelelően bevezetni a liturgikus ünneplésekbe, sőt külön vizsgálni kell, hogy vajon megfelelő-e vagy sem a nem keresztény vallásokból átvett kifejezések alkalmazása. Hasonlóképpen érdemes figyelembe venni a liturgiában alkalmazott különböző műfajokat, mint pl. a felolvasott bibliai olvasmányokat, a vezetői könyörgéseket, a zsoltárokat, az akklamációkat, a válaszókat, a válaszokat, a verzusokat, a himnuszokat és a litániákat.

40. A zenének és az éneknek, amelyek a nép lelkét fejezik ki, kiemelkedő helye van a liturgiában. Ezért támogatni kell az éneklést, elsősorban a liturgikus szövegek esetében, hogy magukban a liturgikus cselekményekben hallhatóvá váljanak a hívek hangjai.⁸⁴ „Mivel egyes vidékeken, különösen a missziók területén olyan népek élnek, amelynek saját, [304] vallásos és társadalmi életükben is igen fontos zenei hagyománnyal bírnak, e zenét meg kell becsülni és meg kell adni neki a megfelelő helyet mind vallási érzületük kialakítása, mind pedig az adottságaikhoz igazított istentisztelet körében.”⁸⁵

Figyelembe kell venni, hogy az énekelt szöveg jobban megmarad az emlékezetben, mint az elmondott szöveg, s emiatt valóban szigorúbbnak kell lenni az énekszövegek bibliai és liturgikus ihletettségével, továbbá irodalmi minőségével kapcsolatban.

A zenei formákat, a dallamokat és a hangszereket „fel szabad használni az istentiszteleteken, amennyiben alkalmasak vagy alkalmassá tehetőek a szent használatra, megfelelnek a templom méltóságának és ténylegesen elősegítik a hívek épülését”.⁸⁶

---

⁷⁷ Vö. II. János Pál: Beszéd az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció plenáris ülésének résztvevőivel, 1991. január 26., 3. p., AAS 83 (1991) 940: „Ez a jelzés nem jelenti azt, hogy a részegyházak számára egy új, a liturgikus reform után következő munka, vagyis az adaptáció vagy az inkulturáció kezdetét hirdetjük meg. Az sem szándékunk, hogy az inkulturációt alternatív rítusok megalkotásaként értelmezzük. [...] Arról van szó tehát, hogy együtt kell működni annak érdekében, hogy a római rítus saját azonosságának megőrzése mellett befogadhassa a megfelelő adaptációkat.”

⁷⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p., 1. §; *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 1. és 2. §; II. János Pál: *Pastor bonus* apostoli rendelkezés, 1988. június 28., 62. cikkely; 64. cikkely, 3. §, AAS 80 (1988) 876—877; *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 19. p., AAS 81 (1989) 904—915.

⁷⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p., 2. §; *Egyházi törvénykönyv*, 447. ssk k. és 838. k., 1. és 3. §; II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 20. p., AAS 81 (1989) 916.

⁸⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 1. és 4. §; II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 21. p., AAS 81 (1989) 916—917.

⁸¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 22. p.

⁸² Más a helyzet, amikor a II. Vatikáni Zsinat szent liturgiáról szóló rendelkezése után kiadott liturgikus könyvekben az előzetes tudnivalók és a rubrikák megfelelő adaptációkat és választási lehetőségeket iránynak elő, amelyek a celebráns vagy a szertartást vezető lelképásztori megítélésére vannak bízva, és ezért pl. ilyen fordulatokat tartalmaznak: „ha megfelelő”, „alkalmasint”, „ezekkel vagy hasonló szavakkal”, „azt is megteheti”, „akár ... akár”, „dicséretes, ha”, „szokás szerint”, „válasszák ki a megfelelő formát”. A részek, szövegek, formák megválasztásában a szertartást vezető ügyeljen elsősorban a gyülekezet közös lelki javára, inkább a résztvevők lelki képzettségére és képességére figyelve, mintsem a saját magáéra vagy az ünneplés könnyebb és hatékonyabb formáira. Az ünneplés során a helyi gyülekezetek számára egyes további választási lehetőségek is adva vannak, szükség van azonban a bölcsességre és az ítélőképességre, hogy elkerüljék a helyi egyház megosztását ún. „egyházacskára”, amelyek valamiképp önmagukban zártak maradnak.

⁸³ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 762—772. k., különösen 769. k.

⁸⁴ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 118. p.; vö. még 54. p.: bár a népnyelvnek megfelelő hely adható az énekekben, arról is gondoskoni kell, „hogy a krisztushívők a mise rendjének rájuk vonatkozó részeit latin nyelven is tudják mondani vagy énekelni”, leginkább pedig az Úr imádságát, vagyis a Miatyánkot; vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 19. p.

⁸⁵ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 119. p.

⁸⁶ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 120. p.

41. Mivel a liturgia cselekvés, a gesztusok és a testtartások különösen is fontosak benne. Közülük azokat, amelyek a szentségek szertartásának lényegéhez tartoznak és szükségesek az érvényességhez, úgy kell megtartani, ahogy az Egyház legfőbb hatósága elrendelte vagy jóváhagyta őket.⁸⁷

A celebráló pap gesztusainak és testtartásainak az ő sajátos feladatát kell kifejezniük, hiszen Krisztus személyében áll a gyülekezet élén.⁸⁸

A gyülekezet gesztusai és testtartásai pedig, mivel a közösség és az egység jelei, elősegítik a tevékeny részvételt, kifejezve és növelve a résztvevők lelkiületét és érzékenységét.⁸⁹ Minden egyes nép kulturális közegéből ki kell választani azokat a gesztusokat és testtartásokat, amelyek kifejezik az ember Isteni előtti helyzetét, s keresztény jelentéssel kell ellátni őket, hogy — amennyiben lehetséges — egybecsengjenek azokkal a gesztusokkal és testtartásokkal, amelyek a Szentírásból erednek.

42. Némely nép körében az éneket természetől fogva a résztvevők tapsolása, ritmikus testmozgása vagy tánca kíséri. Ezek a formák önálló helyet kaphatnak a liturgikus cselekményben, feltéve, hogy mindig a hiteles és közös imádság megnyilvánulásai maradnak, amelyek imádat, dicséretet, felajánlást vagy könyörgést fejeznek ki, és nem válnak pusztá látványossággá.

43. A liturgikus ünneplést gazdagítja a művészet hozzájárulása, amely segíti a híveket ebben az ünneplésben, az Istennel való találkozásban és az [305] imádkozásban. Ezért az Egyházban, amely minden népet és vidéket magában foglal, a művészetnek élveznie kell a kifejezés szabadságát, feltéve, hogy hozzájárul a szent épületek és a liturgikus szertartások megszépítéséhez, megtartva azonban a nekik kijáró tiszteletet és megbecsülést,⁹⁰ továbbá hogy hiteles jelentőséggel bír az adott nép életében és hagyományában. Ugyanezt kell elmondani az oltár alakjáról, elrendezéséről és feldíszítéséről,⁹¹ Isten ígéje felolvasásának helyéről⁹² és a keresztség kiszolgáltatásának helyéről,⁹³ a berendezésről, a szent edényekről, ruhákról, valamint a liturgikus színekről, „feltéve, hogy mindezek kellően megfelelnek a célnak, amelyre szánják őket”.⁹⁴ Elsősorban olyan anyagokat, alakokat és színeket válasszanak, amelyek az adott nép körében általánosan elterjedtek.

44. A *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés határozottan megerősítette az Egyház mindig is élő gyakorlatát, amellyel Jézus Krisztus, Szűz Mária és a szentek szent képeit kihelyezi,⁹⁵ mivel „a kép tisztelete az ábrázolt személyre irányul”.⁹⁶ A különböző kultúrákban a híveket imádságukban és lelki életükben segíteni kell olyan műalkotások felmutatásával, amelyek az isteni misztériumot az adott nép természetének megfelelően képesek kifejezni.

45. A liturgikus ünneplések mellett és azokkal összefüggésben a különféle részegyházakban különböző megnyilvánulásai vannak a népi jámborságnak, amelyeket egykor a misszionáriusok vezettek be az első evangelizálás alkalmával, s amelyek gyakran a helyi szokások szerint fejlődnek.

A keresztény nép jámborsági gyakorlatainak bevezetése a liturgikus ünneplésekbe nem fogadható el az inkulturáció formájaként, „hiszen ez [ti. a liturgia] természeténél fogva messze fölöttük áll”.⁹⁷

A helyi ordináriusok feladata,⁹⁸ hogy a jámborság efféle megnyilvánulásait szabályozzák, hogy támogassák őket a keresztények hitének és életének erősítése érdekében, továbbá hogy szükség esetén megtisztítsák őket, mivel mindig rászorulnak az evangelizációra.⁹⁹ Ezenkívül ügyelni kell rá, [306] nehogy az említett megnyilvánulások elfoglalják a liturgikus szertartások helyét vagy összekeveredjenek velük.¹⁰⁰

46. „Újításokat csak akkor vezetnek be, ha az Egyház valódi és biztos haszna ezt követeli, ügyelve rá, hogy az új formák a már meglévő formákból mintegy szervesen nőjenek ki.”¹⁰¹ Ezt a szabályt, amelyet a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a liturgikus megújulással kapcsolatban állapított meg, a kellő arányok megtartásával maga a római rítus inkulturációjára is alkalmazni kell. E téren nevelésre és időre van szükség, hogy elkerüljék az elutasítás vagy a korábbi formákhoz való visszatérés jelenségeit.

47. Mivel a liturgia a keresztény hit és élet megnyilvánulása, ügyelni kell rá, nehogy annak inkulturációját — akár csak színleg is — a vallási szinkretizmus jellemezze. Ez következhet be akkor, ha a szent épületek, a kultikus tárgyak, a liturgikus ruhák, a gesztusok és testtartások azt sugallják, hogy a keresztény ünneplésekben

⁸⁷ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 841. k.

⁸⁸ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 33. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 899. k., 2. §.

⁸⁹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 30. p.

⁹⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 123—124. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 1216. k.

⁹¹ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 259—270. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 1235—1239. k., különösen 1236. k.

⁹² Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 272. p.

⁹³ Vö. *Áldások*, A baptisztérium vagyis a keresztelőkút megáldásának rendje, 832—837. p.

⁹⁴ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 287—310. p.

⁹⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 125. p.; *Lumen gentium* dogmatikai rendelkezés, 67. p.; *Egyházi törvénykönyv*, 1188. k.

⁹⁶ II. Niceai Egyetemes Zsinat, DS 601; vö. S. Basilius Magnus: *De Spiritu Sancto*, 18, 45, PG 32, 149; Sch 17, 194.

⁹⁷ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 13. p.

⁹⁸ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 839. k., 2. §.

⁹⁹ II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 18. p., AAS 80 (1989) 914.

¹⁰⁰ Vö. II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 18. p., AAS 80 (1989) 914.

¹⁰¹ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 23. p.

néhány szertartás jelentése ugyanaz, mint ami az evangelizáció folyamata előtt volt. Sokkal rosszabb formája volna a szinkretizmusnak, ha valaki megpróbálná felcserélni a bibliai olvasmányokat és énekeket (vö. fent, 23. p.) vagy az imádságokat más vallásokból átvett szövegekre, még ha azok határozott vallási és erkölcsi értékekkel bírnak is.¹⁰²

48. A hagyományos rítusok és gesztusok átvétele a keresztény beavatás, a házasságkötés és a temetés szertartáskönyveiben az inkulturáció egyik foka, amint azt a *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés is kijelenti.¹⁰³ Néha azonban elfordulhat, hogy ennek az átvételnek a során a keresztény szertartás igazsága és a hit megnyilvánulása a hívők szemében könnyedén megfogyatkozik; ezért a hagyományos szokások ismételt átvétele alkalmával meg kell tisztítani őket, sőt szükség esetén szakítani kell velük.

Ugyanez vonatkozik pl. az esetleg kereszténnyé tehető pogány ünnepekre és helyekre, a pap felruházására a társadalom vezetőinek fenntartott hatalmi jelvényekkel vagy a törzs őseinek tiszteletére. Mindig el kell kerülni azonban minden tartalmi bizonytalanságot, sőt a [307] keresztény liturgia értelemszerűen egyáltalán nem használhat fel mágiikus, babonás, spiritiszta, bosszúálló vagy szexuális jellegű rítusokat.

49. Egyes vidékeken több kultúra létezik egymás mellett, amelyek valamiképpen áthatják egymást és lassanként egy új kultúrát hoznak létre, olykor azonban az elkülönülésre törekcszenek vagy pedig teljesen szembekerülnek egymással, hogy így bizonyítsák saját létezésüket. Az is előfordulhat, hogy egyes társadalmi és erkölcsi szokásoknak már csak folklorisztikus jelentőségük van. A püspöki konferenciák a konkrét helyzetek egyenkénti gondos vizsgálata során vegyék figyelembe minden egyes kultúra gazdagságát és annak védelmezőit, és ne mulasszák vagy hanyagolják el a kisebbségi vagy a számukra ismeretlen kultúrákat se, ezenkívül fontolják meg a veszélyét, nehogy a keresztény közösségek elszigetelődjenek vagy hogy a liturgikus inkulturációt politikai célra használják. Ugyanígy azokban az országokban, amelyeknek kultúráját a helyi hagyományok határozzák meg, ne hagyják figyelmen kívül a népesség modernizációjának különböző fokait.

50. Néha egy területen több nyelv is használatos, amelyek mindegyike személyek egy kisebb csoportjának vagy egyetlen törzsnek a sajátja. Ilyenkor egyfajta egyensúlyi helyzetet kell teremteni, hogy figyelembe vegyék e csoportok vagy törzsek sajátos jogait, elkerülve azonban annak veszélyét, hogy a liturgikus ünneplések helyi jellegét a végtelenségig fokozzák. Ugyanakkor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy egy országon belül néha elképzelhető a fejlődés egyetlen elsődleges nyelv irányában.

51. Ahhoz, hogy a liturgikus inkulturációt egy olyan területen mozdítsák elő, amelynek kultúrája több ország területére terjed ki, szükséges, hogy az érdekelt püspöki konferenciák közösen és egyhangúan állapítsák meg a teendőket, ügyelve rá, hogy „amennyiben lehetséges, a szomszédos területek szertartásai között ne mutatkozzanak jelentős különbségek”.¹⁰⁴

52. A *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés előre látta a római rítus egyfajta inkulturációját, amikor szabályokat állapított meg a liturgiának a különböző népek szellemiségéhez és hagyományaihoz történő igazításáról és gondoskodott az adaptációknak a liturgikus könyvekbe való belefoglalásáról (vö. lent, 53—61. p.), végül pedig az egyes helyzetekben, különösen a missziós vidékeken esedékes mélyrehatóbb adaptációkról (vö. 57—58. p.). [308]

53. Az inkulturáció első és legjelentősebb lépése a liturgikus szövegek nemzeti nyelvre fordítása.¹⁰⁵ A fordítások elkészítése és szükség esetén azok átdolgozása az Apostoli Szentszék útmutatása szerint történik.¹⁰⁶ A szövegek fordítása amellet, hogy — a különböző irodalmi műfajok kellő figyelembevételével — megőrzi mindazt, ami a latin mintakiadás szövegeiben található, legyen nemcsak könnyen érthető a résztvevők által (vö. még fent, 39. p.), hanem liturgikus használatra is alkalmas, pl. egyrészt felolvasásra és éneklésre, másrészt válaszokra és a gyülekezet akklamációira.

Bár minden népnek — az egyszerűbbeket sem kivéve — megvan az imádság kifejezésére szolgáló vallásos nyelve, a liturgikus nyelvet mégis különleges jegyek teszik gazdaggá: mélyebben gyökerezik ugyanis a Szentírásban; az elterjedt latin nyelvhasználat egyes szavai (pl. *memoria*, *sacramentum*) a keresztény hitben más jelentést nyertek; a keresztény nyelvezet egyes elemei viszont valamiképpen átvihetők az egyik nyelvből a másikba, amint az a múltban meg is történt pl. az olyan szavakkal, mint az *ecclesia*, *evangelium*, *baptisma*, *eucharistia*.

Ezenkívül a fordítóknak figyelembe kell venniük a szöveg kapcsolatát a liturgikus cselekménnyel, a szóbeli kommunikáció követelményeit, továbbá az adott nép nyelvének irodalmi lehetőségeit. A liturgikus fordítások e jellegzetességeinek meg kell lenniük az újonnan alkotott szövegekben is, amikor a liturgikus könyvek ilyeneket irányoznak elő.

¹⁰² II. János Pál: *Dominicae Cena*e apostoli levél, 1980 február 24., 10. p., AAS 72 (1980) 137: „Másfelől az ilyen olvasmányokat igen hasznosan lehet felhasználni a homíliákba, [...] mivel maga a homília természeténél fogva arra irányul, hogy többek között megvilágítsa a megfelelést az isteni és kinyilatkoztatott bölcsesség és a jeles emberi gondolkodás között, amely különböző utakon keresi az igazságot.”

¹⁰³ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 65. 77. 81. p.; *A felnőttek keresztény beavatásának rendje*, Előzetes tudnivalók, 30—31. 79—81. 88—89. p.; *A házasságkötés szertartásának rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 41—44. p.; *A temetés rendje*, Előzetes tudnivalók, 21—22. p.

¹⁰⁴ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 23. p.

¹⁰⁵ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 36. p., 2., 3. és 4. §; 54. 63. p.

¹⁰⁶ Vö. II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 20. p., AAS 80 (1989) 916.

54. Ami az eukarisztikus ünneplést illeti, a *Római misekönyv*nek, bár a II. Vatikáni Zsinat előírása alapján elismeri a törvényes különbségeket és adaptációkat, mégis a római rítus egysége jelének és támogatójának¹⁰⁷ kell maradnia a nyelvek különbözőségében. A *Római misekönyv általános rendelkezései* előírnyozzák, hogy „a püspöki konferenciák a szent liturgiáról szóló rendelkezés értelmében saját területük számára olyan szabályokat alkothatnak, amelyek figyelembe veszik az egyes népek, vidékek és különböző közösségek hagyományait és szellemiségét”.¹⁰⁸ Különösen érvényes ez a hívek gesztusaira és testtartásaira,¹⁰⁹ az oltár és az evangéliumoskönyv iránti tiszteletadás gesztusaira,¹¹⁰ a bevonulási ének [309],¹¹¹ a felajánlási¹¹² és az áldozási ének szövegeire,¹¹³ a békeadás rítusára,¹¹⁴ a mindkét szín alatti áldozás módjára,¹¹⁵ az oltár és a liturgikus berendezés anyagára,¹¹⁶ a szent edények anyagára vagy formájára,¹¹⁷ a liturgikus ruhákra.¹¹⁸ A püspöki konferenciák ugyanígy meghatározhatják a szentáldozásban való részesülés módját is.¹¹⁹

55. Ami a többi szentséget és szentelményt illeti, ezek kiszolgáltatási rendjének latin mintakiadásai jelzik azokat az adaptációkat, amelyek a püspöki konferenciákra,¹²⁰ vagy meghatározott esetekben magára a megyéspüspökre tartoznak.¹²¹ Ezek az adaptációk vonatkozhatnak a szövegekre, a gesztusokra és néha a szertartás rendjére is. Ahol a mintakiadás több, szabadon választható formulát tüntet fel, a püspöki konferenciák kiegészíthetik ezeket más, ugyanolyan típusú formulákkal.

56. Ami a keresztyén beavatás szertartását illeti, a püspöki konferenciák illetékesek arra, hogy „gondosan és bölcsen figyelembe vegyék, mit lehet az egyes népek hagyományából és szellemiségéből megfelelően átvenni”,¹²² és „a missziós területeken [...] megállapítsák, hogy azok a beavatási elemek, amelyek néhány nép gyakorlatában megtalálhatók, hozzáigazíthatók-e a keresztelés keresztyén szertartásához, továbbá eldöntsék, hogy abban fel kell-e használni őket”.¹²³ Ügyelni kell azonban rá, hogy a beavatás kifejezés itt nem azt jelenti és jelöli, amiről a társadalmi beavatás egyes népek körében élő rítusai esetében szó van, vagy amiről [310] ellenkezőleg a keresztyén beavatási folyamat esetében szó van, amely egyfajta előrehaladással a katekumenátus szertartásán keresztül elvezeti az embereket a Krisztussal egy testté váláshoz az Egyházban a keresztség, a bérmálás és az eukarisztia szentségei által.

57. Sok helyen a házasságkötés szertartása a lehető legnagyobb mértékű adaptációt igényli azért, hogy ne legyen idegen a társadalmi szokásoktól. Minden püspöki konferencia fel van hatalmazva rá, hogy összeállítsa a házasságkötés saját, a helyi gyakorlatnak és népességnek megfelelő szertartását, fenntartva azonban annak szabályát, hogy a házasságkötésnél közreműködő — akár klerikus, akár világi,¹²⁴ ahogy adódik — vegye ki a házasságkötő felek beleegyezését és azt az Egyház nevében fogadja el, továbbá mondja el a házasságkötés fölött a nászaldás könyörgését.¹²⁵ Ennek a saját szertartásnak mindig kifejezésre kell juttatnia a házasság keresztyén értelmét és a szentség kegyelmét, továbbá világosan hangsúlyoznia kell a házastársak kötelezettségeit.¹²⁶

58. A temetéseket minden időben és minden népnél sajátos, gyakran nagy és gazdag kifejezőerejű szertartások jellemezték. Hogy megfeleljen a különböző vidékek körülményeinek, a *Római rítuskönyv* a temetési

¹⁰⁷ Vö. VI. Pál: *Missale Romanum* apostoli rendelkezés, 1969 április 3., AAS 61 (1969) 221.

¹⁰⁸ *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 6. p.; vö. még *A szentmise olvasmányainak rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 111–118. p.

¹⁰⁹ *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 22. p.

¹¹⁰ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 232. p.

¹¹¹ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 26. p.

¹¹² Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 50. p.

¹¹³ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 56. p. i).

¹¹⁴ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 56. p. b).

¹¹⁵ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 242. p.

¹¹⁶ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 263. és 288. p.

¹¹⁷ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 290. p.

¹¹⁸ Vö. *Római misekönyv*, Általános rendelkezések, 304. 305. 308. p.

¹¹⁹ Vö. *A szentáldozás és az eukarisztikus misztérium tisztelete szentmisén kívül*, Előzetes tudnivalók, 21. p.

¹²⁰ Vö. *A felnőttek keresztyén beavatásának rendje*, Előzetes általános tudnivalók, 30–33. p.; Előzetes tudnivalók, 12. 20. 47. 64–65. p.; Rend, 312. p.; Függelék, 12. p.; *A gyermekkeresztesítés rendje*, Előzetes tudnivalók, 8. 23–25. p.; *A bérmálás rendje*, Előzetes tudnivalók, 11–12.16–17. p.; *A szentáldozás és az eukarisztikus misztérium tisztelete szentmisén kívül*, Előzetes tudnivalók, 12. p.; *A bűnbocsánat rendje*, Előzetes tudnivalók, 35. p. b); 38. p.; *A betegek kenetének és lelkipásztori ellátásuknak rendje*, Előzetes tudnivalók, 38–39. p.; *A házasságkötés szertartásának rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 39–44. p.; *A püspök, az áldozópapok és a diakónusok felszentelése, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 11. p.; *Aldások*, Előzetes általános tudnivalók, 39. p.

¹²¹ Vö. *A felnőttek keresztyén beavatásának rendje*, Előzetes tudnivalók, 66. p.; *A gyermekkeresztesítés rendje*, Előzetes tudnivalók, 26. p.; *A bűnbocsánat rendje*, Előzetes tudnivalók, n. 39; *A házasságkötés szertartásának rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, n. 36.

¹²² *A felnőttek keresztyén beavatásának rendje; A gyermekkeresztesítés rendje*, Előzetes általános tudnivalók, 30. p., 2. bekezdés.

¹²³ *A gyermekkeresztesítés rendje*, Előzetes általános tudnivalók, 31. p.; vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 65. p.

¹²⁴ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 1108. és 1112. k.

¹²⁵ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 77. p.; *A házasságkötés szertartásának rendje, második mintakiadás*, Előzetes tudnivalók, 42. p.

¹²⁶ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 77. p.

szertartások több, egymástól különböző fajtáját nyújtja,¹²⁷ amelyek közül a püspöki konferenciák illetékesek annak kiválasztására, amely a helyi gyakorlathoz a legjobban hozzáigazítható.¹²⁸ Szívesen megőrizve mindazt, ami jó az adott vidék családi hagyományában és szokásaiban található, ügyeljenek rá, hogy a temetés fejezze ki a húsvéti hitet és valóban evangéliumi lelkületről tanuskodjék.¹²⁹ Ezek azok a keretek, amelyek között a temetési szertartások átvehetik a különböző kultúrák gyakorlatait és az egyes területek körülményeinek és hagyományainak jobban megfelelhetnek.¹³⁰

59. A személyek, helyek és dolgok fölött mondott áldások, amelyek közelről érintik a hívek életét, tevékenységét és gondjait, igen sok lehetőséget kínálnak az adaptációra, továbbá a helyi szokások megőrzésére és a népi gyakorlatok átvételére.¹³¹ A püspöki konferenciák bátran éljenek az előirányzott rendelkezésekkel, mindig ügyelve az egyes vidékek szükségleteire. [311]

60. Ami a liturgikus idő szabályozását illeti, az Egyetemes Egyház ünnepeihez az Apostoli Szentszék előzetes jóváhagyásával mindegyik részegyház és szerzetes család hozzáadja a magáét.¹³² Ugyanígy a püspöki konferenciák felhatalmazást kapnak rá, hogy az Apostoli Szentszék előzetes jóváhagyásával egyes parancsolt ünnepeket eltöröljenek vagy vasárnapra helyezzenek át.¹³³ Ugyancsak az ő feladatuk a könyörgőnapok és az évnegyedes idők megfelelő szabályozása ezek idejének és szertartásuk módjának tekintetében.¹³⁴

61. Az imaórák liturgiája, amelynek célja Isten dicsérete, valamint a nap és minden emberi tevékenység megszentelése az imádsággal, a püspöki konferenciák számára lehetőséget nyújt az olvasmányos imaóra második olvasmánya, a himnuszok és az imádságok, továbbá a záró Mária-antifónák adaptációjára.¹³⁵

62. A liturgikus könyvek saját kiadásainak elkészítése során a püspöki konferencia feladata a jog szabályai szerint döntést hozni a szövegek fordításáról, továbbá az előirányzott adaptációkról.¹³⁶ A konferencia iratait a szavazás eredményével együtt, a konferencia elnökének és titkárnak aláírásával ellátva az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregációnak kell megküldeni, mellékelve a jóváhagyott liturgikus könyvek két teljes példányát.

Ezenkívül az összes irat megküldése alkalmával:

a) röviden, de teljes körűen fejtsék ki azokat az okokat, amelyek miatt az egyes adaptációkat bevezették;

b) ugyanígy jelöljék meg azokat a részeket, amelyek más, már jóváhagyott liturgikus könyvekből lettek átvéve, és azokat, amelyeket újonnan alkottak.

Miután az Apostoli Szentszék elvégezte a felülvizsgálatot a jog szabályai szerint,¹³⁷ a püspöki konferencia hozzáfoghat kihirdető határozatának meghozatalához, megjelölve benne azt az időpontot, amikor a jóváhagyott könyv hatályba lép.

63. A liturgikus könyvekben már jelzett adaptációk körén kívül elképzelhető, hogy „különböző helyeken és körülmények között sürgetően szükséges és ezért nehezebben megoldható a liturgia komolyabb adaptációja”.¹³⁸ Itt már nem azokról az adaptációkról van szó, amelyeket a liturgikus könyvek általános rendelkezései és előzetes tudnivalói tartalmaznak. [312]

Mindez feltételezi, hogy a püspöki konferencia, mielőtt belefogott volna a komolyabb adaptáció munkájába, megragadta a liturgikus könyvekben nyújtott összes lehetőséget, megfontolta a már bevezetett adaptációk kimenetelét, sőt azokat esetleg újra is gondolta. Az ilyen adaptáció hasznossága vagy szükségessége jelentkezhet a fent említett témák valamelyikével kapcsolatban (vö. fent, 53—61. p.) anélkül, hogy a többit érintené. Ezek az adaptációk szintén nem a római rítus átalakítására irányulnak, hanem inkább annak keretei között helyezkednek el.

64. Abban az esetben, ha további problémák lennének a hívek részvételével kapcsolatban, egy vagy több püspök előadhatja ezeket a konferenciához tartozó püspöktársainak és velük együtt megvizsgálhatja a komolyabb adaptációk bevezetésének alkalmasságát, ha a lelkek üdve azt valóban megkívánja.¹³⁹

Ezt követően a püspöki konferencia illetékes rá, hogy az elrendelni kívánt adaptációkra a lent meghatározott eljárás mód szerint előterjesztést tegyen az Apostoli Szentszéknek.¹⁴⁰

¹²⁷ Vö. *A temetés rendje*, Előzetes tudnivalók, 4. p.

¹²⁸ Vö. *A temetés rendje*, Előzetes tudnivalók, 9. p. és 21. p., 1—3. bekezdés.

¹²⁹ Vö. *A temetés rendje*, Előzetes tudnivalók, 2. p.

¹³⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 81. p.

¹³¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 79. p.; *Áldások*, Előzetes általános tudnivalók, 39. p.; *A szerzetesi fogadalomtétel rendje*, Előzetes tudnivalók, 12—15. p.

¹³² Vö. *Egyetemes szabályok a liturgikus évről és a naptárról*, 49. 55. p.; Istentiszteleti Szent Kongregáció: *Calendarium particularia* instrukció, 1970 június 24., AAS 62 (1970) 349—370.

¹³³ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 1246. k., 2. §.

¹³⁴ Vö. *Egyetemes szabályok a liturgikus évről és a naptárról*, 46. p.

¹³⁵ *Az imaórák liturgiája*, Általános rendelkezések, 92. 162. 178. 184. p.

¹³⁶ Vö. *Egyházi törvénykönyv*, 455. k., 2. § és 838. k., 3. §; ez az új kiadásokra is érvényes, I. II. János Pál: *Vicesimus quintus annus* apostoli levél, 20. p., AAS 81 (1989) 916.

¹³⁷ *Egyházi törvénykönyv*, 838. k., 3. §.

¹³⁸ II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 40. p.

¹³⁹ Vö. Püspöki Szent Kongregáció: *Ecclesiae imago* direktórium a püspökök lelkipásztori szolgálatáról, 1973 február 22., 84. p.

¹⁴⁰ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 40. p.

Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció készséggel fogadja és vizsgálja meg a püspöki konferenciák előterjesztéseit, szem előtt tartva az érdekelt helyi egyházak javát, továbbá az egyetemes Egyház közös javát, és kész gondosan segíteni az inkulturáció folyamatát, ahol hasznosnak vagy szükségesnek tűnik, az ebben az instrukcióban kifejtett alapelvek és szempontok szerint (vö. fent, 33—51. p.), a biztató együttműködés és a megosztott felelősség szellemében.

65. A püspöki konferencia azt vizsgálja meg, hogy az adott nép hagyományait és szellemiségét figyelembe véve mit kell megváltoztatni a liturgikus ünneplésekben. Ezeknek az adaptációknak a tanulmányozását bízza az országos vagy területi liturgikus bizottságra, amely vegye igénybe szakértők közreműködését a helyi kultúra elemeinek különböző szempontú vizsgálatában, hogy azok esetleg beilleszthetők-e a liturgikus ünneplésekbe. Időnként érdemes megkérdezni a nem keresztény vallások képviselőinek véleményét is egyik vagy másik elem kultikus vagy világi értékéről (vö. fent, 30—32. p.)

Ebben az előzetes vizsgálatban adott esetben részt vehetnek a szomszédos vidékeken működő vagy ugyanazon kultúrához tartozó püspöki konferenciák is (vö. fent, 51. p.). [313]

66. Mielőtt bármilyen e körben tervezett kipróbálásra sor kerítene, a püspöki konferencia írásban és világosan fejtsse ki szándékát a kongregációnak. A terv ismertetésének tartalmaznia kell a javasolt újítások leírását, ezek elfogadásának okait, az alkalmazott kritériumokat, az előzetes kipróbálásra alkalmasnak tartott helyet és időt, az ezeket végrehajtó csoportok megjelölését, végül a döntéshozatal iratait és a konferencia szavazásának eredményét a megtárgyalt kérdésben.

A kezdeményezésnek a püspöki konferencia és a kongregáció részéről egyaránt elvégzett vizsgálata után a kongregáció felhatalmazza magát a konferenciát, hogy adott esetben meghatározott időtartamú kipróbálásra kerítsen sort.¹⁴¹

67. A püspöki konferencia ügyeljen rá, hogy a kipróbálás jól alakuljon,¹⁴² igénybe véve az országos vagy területi liturgikus bizottság segítségét. Ezenkívül arra is ügyeljen, hogy a kipróbálás ne lépje túl a megszabott időbeli és térbeli kereteket, hogy a lelkipásztorokat és a híveket oktassák ki annak ideiglenes és korlátozott jellegéről, végül hogy ne tegyen szert olyan ismertségre, amely az egész ország liturgikus életét befolyásolhatja. A próbaidő elteltével a püspöki konferencia döntse el, hogy a terv megfelel-e a kívánt célnak, vagy bizonyos elemeit tekintve újragondolást igényel, döntését pedig a végzett kipróbálásra vonatkozó iratokkal együtt juttassa el a kongregációhoz.

68. Az iratok megvizsgálása után a kongregáció kiadhatja jóváhagyó határozatát, esetleg néhány észrevétellel kiegészítve, hogy a kért változtatások bevezethetők legyenek azon a területen, amely a püspöki konferencia joghatósága alatt áll.

69. A krisztushívőket — a klerikusukat és a világiakat — kellően ki kell oktatni az elrendelt változtatásokról és meg kell tanítani őket azok bevezetésére a liturgikus ünneplésekbe. A rendelkezések végrehajtása történjék a körülmények szerint, alkalmasint egy bizonyos átmeneti idő megállapításával (vö. fent, 46. p.)

70. Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció ezeket az új szempontokat adja elő a püspöki konferenciáknak, amelyek szerint a római rítus inkulturációjának a II. Vatikáni Zsinat által előírt munkáját folytatni kell, hogy eleget tegyen a különböző kultúrájú népek lelkipásztori szükségleteinek. Ezt a munkát nagy gonddal kell beilleszteni a lelkipásztori tevékenységbe, [314] amely mindent magában foglal azért, hogy az evangélium testet öltson az emberi kultúra különböző valóságaiban. A kongregáció bíz benne, hogy minden részegyház, különösen a fiatalabb egyházak valamiképpen megtapasztalhatják, miként lehet a liturgikus ünneplés különbözősége egyes elemeire nézve a gazdagodás bőséges forrása, megőrizve a római rítus alapvető egységét, továbbá az egész Egyház egységét és hit teljességét, amely a szenteknek egyszer átadatott (vö. Jud 3).

Ezt az instrukciót, amelyet a Pápa utasítására az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció állított össze, maga II. János Pál pápa jóváhagyta és közzétételét elrendelte.

Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció székhelyén, 1994 január 25-én

ANTONIO M. Card. JAVIERRE ORTAS
prefektus

✠ GERARDO M. AGNELO
Titkár

¹⁴¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 40. p., 2. §.

¹⁴² Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés, 40. p., 2. §.